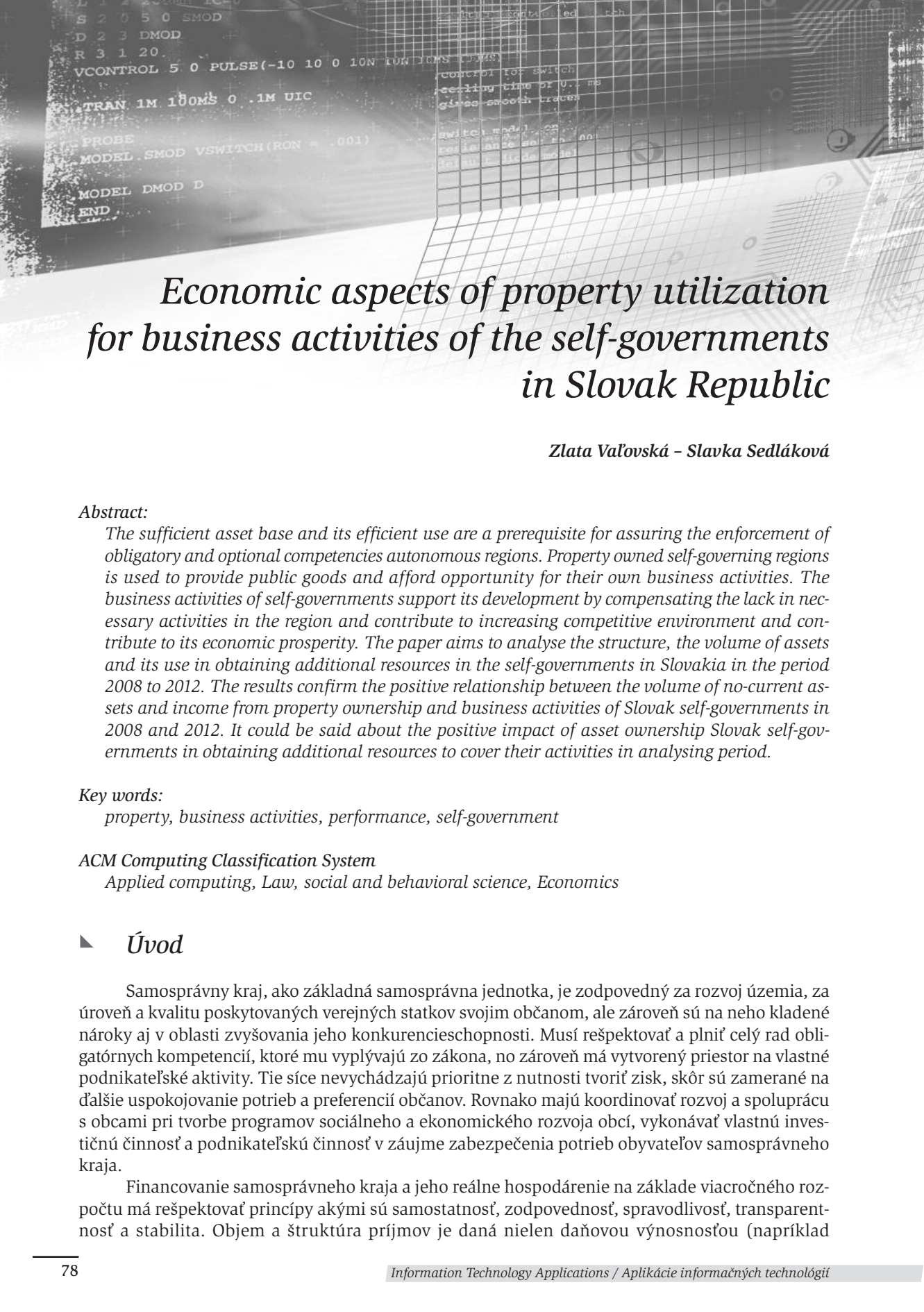

Economic aspects of property utilization for business activities of the self-governments in Slovak Republic

Zlata Vaľovská – Slavka Sedláková

Abstract:

The sufficient asset base and its efficient use are a prerequisite for assuring the enforcement of obligatory and optional competencies autonomous regions. Property owned self-governing regions is used to provide public goods and afford opportunity for their own business activities. The business activities of self-governments support its development by compensating the lack in necessary activities in the region and contribute to increasing competitive environment and contribute to its economic prosperity. The paper aims to analyse the structure, the volume of assets and its use in obtaining additional resources in the self-governments in Slovakia in the period 2008 to 2012. The results confirm the positive relationship between the volume of no-current assets and income from property ownership and business activities of Slovak self-governments in 2008 and 2012. It could be said about the positive impact of asset ownership Slovak self-governments in obtaining additional resources to cover their activities in analysing period.

Key words:

property, business activities, performance, self-government

ACM Computing Classification System

Applied computing, Law, social and behavioral science, Economics

► Úvod

Samosprávny kraj, ako základná samosprávna jednotka, je zodpovedný za rozvoj územia, za úroveň a kvalitu poskytovaných verejných statkov svojim občanom, ale zároveň sú na neho kladené nároky aj v oblasti zvyšovania jeho konkurencieschopnosti. Musí rešpektovať a plniť celý rad obligatórnych kompetencií, ktoré mu vyplývajú zo zákona, no zároveň má vytvorený priestor na vlastné podnikateľské aktivity. Tie síce nevychádzajú prioritne z nutnosti tvoriť zisk, skôr sú zamerané na ďalšie uspokojovanie potrieb a preferencií občanov. Rovnako majú koordinovať rozvoj a spoluprácu s obcami pri tvorbe programov sociálneho a ekonomického rozvoja obcí, vykonávať vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov samosprávneho kraja.

Financovanie samosprávneho kraja a jeho reálne hospodárenie na základe viacročného rozpočtu má rešpektovať princípy akými sú samostatnosť, zodpovednosť, spravodlivosť, transparentnosť a stabilita. Objem a štruktúra príjmov je daná nielen daňovou výnosnosťou (napríklad

v prípade podielovej dane a dane z motorových vozidiel), ale je možné ich ovplyvniť aj vlastnými aktivitami napríklad formou efektívneho využívania majetku vo vlastníctve samosprávneho kraja a pod. Jednou z možností merania a hodnotenia výkonu verejných služieb poskytovaných miestnou samosprávou je benchmarking. V praxi však jej aplikácia, ako uvádza Hrabovská (2013), nevyžaduje špecifické znalosti, technickú podporu a zdroje informácií. Napriek tomu sa reálne táto metóda používa v praxi miestnych samospráv len veľmi obmedzene

1. Majetok ako základný predpoklad podnikateľskej činnosti

Vymedzenie prenesenej pôsobnosti štátnej správy sprevádzal aj presun majetku zo štátu na samosprávu. Vlastnícky vzťah k majetku zakladá inštitucionálne predpoklady na reálne uplatňovanie základných funkčných znakov vlastníctva, a teda právo vlastníť a užívať majetok, ďalej možnosť dosahovať dôchodok z vlastníctva majetku a užívať ho, no aj právo nedeliteľnosti a neprevoditeľnosti majetku na inú osobu, vynímajúc isté skutočnosti pri nakladaní s majetkom, napríklad časť majetku možno použiť ako vklad do spoločnosti, zveriť do správy či predať a iné (Švantnerová – Koziač, 2004)

Vlastníctvo majetku je základným predpokladom rozvoja lokálneho a regionálneho sektora (Fabozzi – Peterson, 2003), umožňuje vlastnú podnikateľskú činnosť samospráv, vytvára priestor pre kvalitné zabezpečenie verejných statkov, ale limituje aj možnosti získavania úverov. Majetkovú pozíciu samospráv možno odvodiť z analýzy štruktúry majetku a zdrojov jeho financovania, pričom základným informačným zdrojom je súvaha. Charakteristiku majetku podáva zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve konkrétne v § 2, ods. 4a), ktorý uvádza, že „majetkom sú tie aktíva účtovnej jednotky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zvýšia ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dajú sa spoľahlivo oceniť“.

Medzinárodné účtovné štandardy (IASB, 2000) klasifikujú majetok, ako ekonomický zdroj ovládaný istým subjektom, ktorý sa prejavil ako výsledok minulých udalostí a od ktorého sa očakáva, že subjektu budú v budúcnosti z neho plynúť ekonomické úžitky.

V neposlednom rade, zákon o daniach z príjmov číslo 595/2003 Z. z. vymedzuje tri základné druhy dlhodobého majetku: nehmotný, hmotný a finančný. K dlhodobému nehmotnému majetku zákon radí majetok ako zriaďovacie náklady, aktivované náklady na vývoj, softvér, oceneľné práva, goodwill, ostatný dlhodobý nehmotný majetok. Dlhodobý hmotný majetok je tvorený stavbami, samostatnými hnutelnými vecami a súbormi hnutelných vecí, pozemky a umelecké diela atď. K dlhodobému finančnému majetku patria napríklad podielové cenné papiere, pôžičky účtovnej jednotky v konsolidovanom celku atď.

Využívať majetok na výkon samosprávy je zo zákona obligatórnou prioritou. Súvisí najmä so zabezpečovaním čistého verejného statku a spája sa s činnosťou volených, výkonných, kontrolných, poradných, poriadkových a iných orgánov samosprávy. Rozhodnutia o spôsobe využívania majetku by mali nadväzovať na zásady hospodárenia s majetkom VÚC, ktoré sú schvaľované v zmysle Zákona č. 446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov. Ak VÚC predá svoj majetok, príjem z predaja musí byť použitý výlučne na rozvojové, investičné programy, ktoré budú prinášať ďalšie dodatočné príjmy, aby sa nahradil úbytok predaného investičného majetku. Za najhoršiu situáciu možno považovať, ak sa príjmy z predaja majetku použijú na krytie bežných prevádzkových nákladov.

2. Podnikateľská činnosť ako jedna z možností získavania doplnkových zdrojov

Ako uvádza Bobáková (2012), vyššie územné celky zabezpečujú financovanie samosprávnych kompetencií predovšetkým z daňových príjmov a z príjmov z vlastného hospodárenia VÚC ako aj činnosti rozpočtových organizácií v ich pôsobnosť.

Ako už bolo naznačené vyššie, regionálne samosprávy využívajú majetok vo svojom vlastníctve predovšetkým na zabezpečovanie čistých verejných statkov, avšak časť majetku môžu vyčleniť aj na podnikateľskú činnosť. Formy podnikania samosprávneho kraja môžu byť rôzne, pričom podmienky sú ustanovené Zákom č.302/2001Z. z. o samospráve vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov. V zmysle tejto legislatívnej normy môže samosprávny kraj podnikáť ako právnická osoba vo svojom mene, alebo podnikateľskú činnosť vykonáva zriadená príspevková organizácia, alebo založená obchodná spoločnosť, prípadne samosprávny kraj svojím majetkom podporuje podnikateľskú činnosť iných subjektov umiestnených na jeho území.

Právna subjektivita samosprávneho kraja, vlastníctvo majetku a možnosti s ním hospodáriť, ale aj pridelené vlastné príjmy sú považované za rozhodujúci aspekt, ktorý je determinantom vstupu samosprávneho kraja do podnikateľských aktivít (Žárska, 2007). Problematike manažmentu podnikateľských aktivít sa venuje Beňová a Mura (2010). Nasledujúca tabuľka 1 uvádza prehľad príjmov z vlastníctva majetku a podnikania slovenských samosprávnych krajov v SR v rokoch 2008–2012.

Tabuľka 1: Príjmy z vlastníctva majetku a podnikateľskej činnosti samosprávnych krajov v SR, v tis. Eur. v rokoch 2008–2012

Samosprávny kraj SR	2008	2009	2010	2011	2012
Bratislavský samosprávny kraj	618	1029	1271	1306	1259
Trnavský samosprávny kraj	319	220	312	413	311
Trenčiansky samosprávny kraj	0	5	40	22	30
Nitriansky samosprávny kraj	494	756	561	1261	1276
Žilinský samosprávny kraj	1235	1241	1235	1306	1493
Banskobystrický samosprávny kraj	404	406	1951	716	628
Košický samosprávny kraj	2103	1572	1681	1615	1604
Prešovský samosprávny kraj	663	504	433	425	440

Zdroj: Závěrečné účty samosprávnych krajov, vlastné spracovanie

Základným cieľom vstupu samosprávneho kraja do podnikateľských aktivít nie je dosahovanie dominantného postavenia na trhu, ale zhodnocovanie majetku a získanie doplnkových finančných zdrojov do rozpočtu, ktoré môžu byť použité pre ďalší rozvoj.

Podnikateľská činnosť samosprávneho kraja má za úlohu kompenzovať nedostatkové aktivity v regióne, ktoré nie sú predmetom záujmu podnikateľských subjektov. Prostredníctvom podnikateľskej činnosti môže samosprávny kraj do určitej miery eliminovať nezamestnanosť na svojom území, respektíve dokáže vytvárať konkurenčné prostredie pre ostatné subjekty. V konečnom dôsledku podnikateľská činnosť prispieva k zvyšovaniu ekonomickej prosperity (Porter, 2003). Rozsah a zameranie podnikateľskej činnosti je potrebné citlivo zvážiť, pretože nie je vhodné, aby prílišná orientácia na podnikateľskú činnosť znamenala nedostatočné plnenie samosprávnych kompetencií v oblasti verejných služieb, alebo aby dochádzalo k vytlačaniu súkromného sektora z regionálnej ekonomiky.

Na účely zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov sú samosprávne kraje považované za daňovníkov (právnické osoby), ktorí nie sú založení alebo zriadení na podnikanie. Podmienky registrácie daňových subjektov sú uvedené v § 31 zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov v znení neskorších predpisov. Právnická osoba nezaložená za účelom podnikania, ktorou je samosprávny kraj, má povinnosť požiadať o registráciu na miestne príslušnom daňovom úrade, ak získa povolenie alebo oprávnenie na podnikanie. Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov v § 2 definuje podnikanie ako sústavnú činnosť

vykonávanú samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť na účely dosiahnutia zisku. Podnikateľskú činnosť môžu realizovať aj rozpočtové a príspevkové organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja, pričom podrobnosti upravuje § 28 ods. 1 a 3 Zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Rozpočtová organizácia nemôže vykonávať podnikateľskú činnosť, ak osobitný predpis neustanovuje inak. Rozpočtové pravidlá verejnej správy ďalej ustanovujú, že náklady na podnikateľskú činnosť musia byť kryté výnosmi z nej. Rozdiel medzi výnosmi a nákladmi po zdanení zostáva v plnom rozsahu ako doplnkový zdroj ďalšieho rozvoja a skvalitňovania činnosti.

Vyššie uvedené legislatívne úpravy umožňujú samosprávnemu kraju zakladať rôzne organizačné formy podnikania. Môže ísť o akciové spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzeným resp. môžu byť zriadené rozpočtové alebo príspevkové organizácie. Podnikateľská činnosť mu umožňuje vstupovať do spolupráce aj s inými krajinami resp. subjektmi súkromného sektora pri riešení takých rozvojových programov, ktoré z vlastných zdrojov nedokáže realizovať (napr. PPP projekty).

Postavenie a činnosť samospráv závisí od objemu a štruktúry príjmov. Práve štruktúra príjmov samospráv odzrkadľuje nielen ich finančnú samostatnosť, ale i závislosť na štátnom rozpočte a jej daňovú politiku. Nosným zdrojom financií samospráv sú práve daňové príjmy, ktoré si samosprávy samé stanovujú a spravujú. Zaujímavé sú preto nielen z pohľadu ich objemu, ale aj druhu a výšky. Finančná samostatnosť, resp. samostatnosť rozpočtov územných samospráv je jednou z priorít procesu fiškálnej decentralizácie a práve ona tvorí predpoklad efektívnejšieho poskytovania verejných statkov na regionálnej i miestnej úrovni. Hodnotenie procesu fiškálnej decentralizácie sleduje nielen príjmovú, ale aj výdavkovú časť rozpočtu územnej samosprávy.

Príspevok preto na základe dostupných údajov záverečných účtov a súvah jednotlivých územných samospráv v rokoch 2008 až 2012 sleduje schopnosť samospráv kryť ich výdavky vlastnými príjmami a to prostredníctvom ukazovateľa miery samofinancovania. Zároveň je pozornosť smerovaná na aktivitu samospráv v oblasti získavania doplnkových príjmov z vlastníctva majetku a podnikania a na závislosť týchto príjmov na objeme majetku. V rámci spracovávaných údajov bol vyčíslený vzťah celkových aktív a neobežného majetku, ktorý je jednou z najčastejšie používaných foriem majetku na podnikateľskú činnosť. V snahe posúdiť vplyv hodnoty majetku samosprávnych krajov Slovenskej republiky sú sledované vzťahy medzi jednotlivými ukazovateľmi v absolútnom i relatívnom vyjadrení. Pre overenie očakávaných vzájomných vzťahov bola použitá matica Pearsonových korelačných koeficientov, pričom štatistická významnosť odhadov korelačných koeficientov bola testovaná parametrickým Studentovým t-testom na hladine významnosti 0,05.

Detailnejší pohľad je venovaný vzájomným vzťahom medzi mierou samofinancovania 8 samosprávnych krajov SR a mierou krytia majetku vlastnými zdrojmi. Z hľadiska rozvoja územných samospráv je pozitívne ak miera samofinancovania nadobúda hodnoty vyššie ako 1 (resp. viac ako 100 %). Územné samosprávy sú schopné kryť svoje bežné výdavky vlastnými príjmami, a tie im zároveň umožňujú okrem vyfinancovania ich vlastných potrieb, financovať aj ich rôzne rozvojové aktivity, ktoré by im mohli v budúcnosti priniesť ďalšie príjmy. Z dosiahnutých výsledkov je ale zrejmé, že sledované samosprávne kraje SR v rokoch 2008 až 2012 dokážu vykryť svoje bežné výdavky len na úrovni 50 až 69 %, pričom najlepšie výsledky boli zaznamenané v sledovanom období v prípade Bratislavského, Trnavského a Nitrianskeho samosprávneho kraja. Z uvedených hodnôt vyplýva, že zvyšnú časť bežných výdavkov je potrebné kryť z cudzích zdrojov, najčastejšie dotáciami zo štátneho rozpočtu. Vzhľadom k neschopnosti slovenských samosprávnych krajov financovať ich bežné činnosti, pozornosť je zameraná na sledovanie vzťahu medzi ich schopnosťou pokryť svoju činnosť vlastnými zdrojmi príjmov a krytím majetku ich vlastnými zdrojmi.

Miera samofinancovania môže byť podmienená práve krytím majetku samospráv ich vlastným majetkom (t. j. podielom vlastného kapitálu na celkových aktívach). I napriek vysokým hodnotám Pearsonových koeficientov Banskobystrického, Prešovského a Košického kraja z Tabuľky 2 je zrejma štatisticky nevýznamná korelácia medzi mierou samofinancovania samosprávy a mierou krytia majetku vlastnými zdrojmi. Vzájomná väzba medzi sledovanými ukazovateľmi sa nepotvrdila.

Tabuľka 2: Korelačná matica vzájomných vzťahov¹⁾

Samosprávny kraj SR	MS VÚC a MKM VZ	podiel NOM/CA a príjmy z VM a PČ	MS VÚC a príjmy z VM a PČ	NOM a príjmy z VM a PČ
Bratislavský samosprávny kraj	-0,419	0,983	0,460	0,971
	0,4829	0,0028 **	0,4351	0,0059 **
Trnavský samosprávny kraj	0,123	0,088	0,354	0,382
	0,8432	0,8878	0,5584	0,5261
Trenčiansky samosprávny kraj	0,250	-0,060	-0,704	0,638
	0,6853	0,9237	0,1848	0,2472
Nitriansky samosprávny kraj	-0,766	-0,422	0,647	0,848
	0,1825	0,4312	0,2384	0,1071
Žilinský samosprávny kraj	0,173	-0,647	0,444	0,606
	0,7812	0,2787	0,4542	0,2377
Banskobystrický samosprávny kraj	0,850	-0,083	-0,400	0,293
	0,094	0,895	0,5046	0,6322
Košický samosprávny kraj	0,527	0,315	0,302	-0,277
	0,3614	0,6062	0,6206	0,6528
Prešovský samosprávny kraj	0,676	0,906	0,833	-0,091
	0,2107	0,4517	0,0807	0,4517

Zdroj: súvahy, záverečné účty príslušných samosprávnych krajov SR a vlastné spracovanie

Keďže miera samofinancovania jednotlivých samosprávnych krajov SR svedčí o tom, že samosprávne kraje si nedokážu financovať vlastné potreby, sú nútené k závislosti na štátnom rozpočte, resp. na iných finančných zdrojoch. Jednou z možností ako získať doplnkové zdroje na výkon svojich obligatórnych i fakultatívnych kompetencií, je aj príjem z vlastníctva majetku a podnikania.

Nasledujúca časť príspevku je zameraná na sledovanie vzťahu medzi podielom neobežného majetku na celkových aktívach 8 samosprávnych krajov SR a ich príjmami z vlastníctva majetku a podnikania. Táto činnosť je však z pohľadu samosprávnych krajov dobrovoľná a závisí od konkrétneho samosprávneho kraja, či sa na takýto spôsob získania dodatočných zdrojov podujme. Pozornosť bola preto venovaná vzťahu medzi príjmami z vlastníctva majetku samosprávnych krajov SR a premennými, pri ktorých je predpokladaná vzájomná väzba. Overovaný je preto vzťah medzi získavaním doplnkových príjmov práve spomínaným spôsobom a objemom neobežného majetku, ako aj jeho podielu na celkových aktívach a mierou samofinancovania samosprávnych krajov. Z tabuľky 2 je s výnimkou Bratislavského samosprávneho kraja, podobne ako v prípade predchádzajúceho vzťahu nepotvrdená štatistická závislosť medzi sledovanými finančnými ukazovateľmi. V súvislosti s dosahovanými hodnotami Pearsonových koeficientov je však nutné spomenúť, že aj v tomto prípade dosahujú niektoré samosprávne vysoké hodnoty, tie však nie sú štatisticky významné. Je zrejmé, že medzi výškou neobežného majetku Bratislavského samosprávneho kraja a príjmami z vlastníctva majetku a podnikania je v sledovanom období silná pozitívna štatisticky

1) 1 miera samofinancovania VÚC a miera krytia majetku vlastnými zdrojmi (MS VÚC a MKM VZ)

2 podiel neobežného majetku na celkových aktívach a príjmy z vlastníctva majetku a podnikateľskej činnosti (podiel NOM/CA a príjmy z VM a PČ)

3 miera samofinancovania VÚC a príjmy z vlastníctva majetku a podnikateľskej činnosti (MS VÚC a príjmy z VM a PČ)

4 neobežný majetok a príjmy z vlastníctva majetku a podnikateľskej činnosti (NOM a príjmy z VM a PČ)

významná korelácia, čo potvrdzuje aj hodnota p-value $\leq \alpha$. Na základe výsledkov je teda možné predpokladať, že s rastom objemu neobežného majetku (teda aj jeho podielu na celkových aktívach samosprávneho kraja) bude rásť aj hodnota doplnkových príjmov plynúcich z jeho vlastníctva ako aj z podnikateľskej činnosti. Bratislavský samosprávny kraj môže financovať výkon kompetencií z finančných zdrojov získaných využívaním svojho neobežného majetku. Príjem z vlastníctva majetku bratislavského samosprávneho kraja dosahuje s výnimkou roku 2008 v sledovanom období v porovnaní s ostatnými samosprávnymi kraji SR vysoké hodnoty. Od roku 2009 takouto formou získava zdroje vo výške 1 029 tis. Eur, ktoré v roku 2011 dosahujú úroveň 1 306 tis. Eur v roku 2012 však zaznamenávajú mierny pokles (1 259 tis. Eur.). Hodnota jeho neobežného majetku však v čase rastie (110 829 tis. Eur až 227 137 tis. Eur.), čo vytvára predpoklad na využitie daného majetku pri financovaní nielen vlastných, ale aj rozvojových aktivít.

V snahe skúmať, čo môže viesť samosprávne kraje k ich aktivite získať ďalšie príjmy na svoju činnosť a zabezpečovanie verejných statkov, bola pozornosť venovaná analýze ďalších vzťahov medzi majetkovými a finančnými ukazovateľmi slovenských samosprávnych krajov. Pre prehľadnosť prezentovania výsledkov sú v Tabuľke 3 uvedené samosprávne kraje SR, ktoré sú v sledovanom období charakteristické pozitívnym vzťahom medzi vybranými ukazovateľmi stavu majetku, ako aj ukazovateľmi ich finančnej situácie.

Tabuľka 3: Štatisticky významné vzájomné vzťahy medzi vybranými ukazovateľmi²⁾

Samosprávny kraj SR	NOM a príjmy z VM a PČ	podiel NOM/CA a príjmy z VM a PČ	MKM VZ a NOM	MKM VZ a podiel NOM/CA	MS VÚC a NOM	MKM VZ a príjmy z VM a PČ
Bratislavský samosprávny kraj	0,971	0,983				
	0,0059 **	0,0028 **				
Trnavský samosprávny kraj			-0,931	0,970		
			0,0214	0,0061 **		
Žilinský samosprávny kraj			-0,947			
			0,0144			
Banskobystrický samosprávny kraj					-0,974	
					0,005 **	
Prešovský samosprávny kraj						0,906
						0,0342

Zdroj: súvahy, záverečné účty príslušných samosprávnych krajov SR a vlastné spracovanie

Prezentované sú len tie vzájomné ukazovatele, pri ktorých bola potvrdená štatisticky významná korelácia (či už pozitívna, resp. negatívna). Na základe výsledkov hodnôt Pearsonových koeficientov a úrovne ich významnosti sa v prípade Trenčianskeho, Nitrianskeho a Košického sa-

- 2) 1 neobežný majetok a príjmy z vlastníctva majetku a podnikateľskej činnosti (NOM a príjmy z VM a PČ)
- 2 podiel neobežného majetku na celkových aktívach a príjmy z vlastníctva majetku a podnikateľskej činnosti (podiel NOM/CA a príjmy z VM a PČ)
- 3 miera krytia majetku VÚC a neobežný majetok (MKM VZ a NOM)
- 4 miera krytia majetku VÚC a podiel neobežného majetku na celkových aktívach (MKM VZ a podiel NOM/CA)
- 5 miera samofinancovania VÚC a neobežný majetok (MS VÚC a NOM)
- 6 miera krytia majetku VÚC a príjmy z vlastníctva majetku a podnikateľskej činnosti (MKM VZ a príjmy z VM a PČ)

mosprávneho kraja nepotvrdili štatisticky významné vzájomné väzby medzi sledovanými ukazovateľmi. Napriek vysokým hodnotám korelačných koeficientov nie sú hodnoty Pearsonových koeficientov spomínaných samosprávnych krajov prezentované a to práve z dôvodu ich štatisticky nepreukaznej významnosti na hladine významnosti α .

V prípade Bratislavského samosprávneho kraja už boli pozitívne vzťahy ako aj ich štatistická významnosť prezentované. Výrazne silná závislosť je potvrdená aj v prípade Trnavského a Banskobystrického samosprávneho kraja. S rastom podielu neobežného majetku na aktívach Trnavského samosprávneho kraja rastie aj miera krytia majetku vlastnými zdrojmi. Neobežný majetok v sledovanom období s výnimkou miernych poklesov rastie (92 938 tis. Eur až 100 664 tis. Eur.). Keďže miera krytia majetku vlastnými zdrojmi daného samosprávneho kraja v čase výrazne klesá, čo potvrdzuje aj pokles z hodnoty 67,03 % v roku 2008 na úroveň 30,35 % v roku 2012, je nutné sledovať vývoj jeho celkových aktív ako aj vlastných zdrojov krytia. Výsledky analýzy vývoja oboch ukazovateľov potvrdzujú, že pokles miery krytia majetku vlastnými zdrojmi bol v tomto prípade spôsobený nárastom celkových aktív Trnavského samosprávneho kraja (134 182 tis. Eur v roku 2008 až 187 372 tis. Eur v roku 2012). Ako už bolo uvedené vyššie, finančná závislosť samosprávnych krajov závisí od miery ich samofinancovania. Pre Žilinský samosprávny kraj je charakteristické, že s rastom objemu jeho neobežného majetku rastie aj miera jeho finančnej samostatnosti, a naopak. Túto skutočnosť by sme mali s opatrnosťou interpretovať napr. nasledovne: s poklesom neobežného majetku rastú aj príjmy samosprávneho kraja (daňového, či nedaňového charakteru). Keďže v prípade tohto kraja nebola potvrdená závislosť medzi príjmami z vlastníctva majetku a podnikania a neobežným majetkom, je možné predpokladať, že rast sa prejaví buď v oblasti daňových príjmov, resp. v skupine ostatných nedaňových príjmov. Podobne ako v Trnavskom kraji aj v Žilinskom kraji existuje vzájomný vzťah medzi mierou krytia majetku vlastnými zdrojmi a objemom neobežného majetku tohto kraja. Keďže miera krytia majetku vlastnými zdrojmi v čase klesá (pokles z 36,16 % na 28,08 % v roku 2012), pričom celkové aktíva v sledovanom období rastú (373 343 tis. Eur v roku 2008 až 439 408 tis. Eur v roku 2012), je možné predpokladať, že nárast aktív Žilinského samosprávneho kraja môže byť spôsobený ich získaním z iných zdrojov. Posledným krajom s výrazne silným a štatisticky významným vzťahom medzi sledovanými ukazovateľmi je Prešovský samosprávny kraj. Tento samosprávny kraj sa v rokoch 2008 až 2012 vyznačuje tým, že práve príjmy z podnikateľskej činnosti, či vlastníctva majetku mu umožňujú zvyšovať mieru krytia majetku vlastnými zdrojmi, resp. naopak.

► Záver

Vlastníctvo majetku je základným predpokladom rozvoja regionálneho sektora, vytvára priestor pre kvalitné zabezpečenie verejných statkov, no zároveň umožňuje vlastnú podnikateľskú činnosť samosprávnych krajov. Cieľom podnikateľskej činnosti v tomto prípade nie je dosahovanie dominantného postavenia, ale zhodnocovanie majetku takým spôsobom, aby boli získané doplnkové finančné zdroje do rozpočtu, ktoré môžu byť použité pre ďalší rozvoj samosprávneho kraja. Majetkovú pozíciu samosprávnych krajov možno odvodiť nielen z analýzy štruktúry ich majetku a zdrojov jeho financovania, ale aj zo vzájomných vzťahov medzi mierou samofinancovania, ktorá vyjadruje schopnosť krytia bežných výdavkov vlastnými príjmami a medzi mierou krytia majetku vlastnými zdrojmi. Miera samofinancovania jednotlivých samosprávnych krajov SR svedčí o tom, že samosprávne kraje si nedokážu financovať vlastné potreby a sú závislé na dotáciách zo štátneho rozpočtu, resp. na iných finančných zdrojoch a preto by mali svoje aktivity viac zamerať na získavanie doplnkových príjmov, medzi ktoré patria aj príjmy z vlastníctva majetku, či príjmy z podnikania. Z výsledkov výskumu ďalej vyplynulo, že s rastom objemu neobežného majetku (teda aj jeho podielu na celkových aktívach samosprávneho kraja) rástla aj hodnota príjmov plynúcich z jeho vlastníctva. V rámci jednotlivých samosprávnych krajov však nie je majetok využívaný na podnikanie v rovnakom rozsahu a preto práve tu vidíme možnosti na zlepšenie. Príspevok je súčasťou riešenia projektu VEGA 1/1213/12 Variantné prístupy merania konkurencieschopnosti.

Literatúra:

- [1] BELAJOVÁ, A. – PAPCUNOVÁ, V. 2005. *Obecný majetok a hodnotenie účinnosti jeho využívania*. In: Acta regionalia et environmentalica 2005, roč. 1, s. 21–24. [online], [cit. 4. 9. 2013]. Dostupné na internete: <www.fem.uniag.sk/acta/download.php?id=254>
- [2] BEŇOVÁ, V. – MURA, L. 2010. *Manažment znalostí v podnikateľskej sfére*. In: Medzinárodná vedecká konferencia : Intelektuálny kapitál ako konkurenčná výhoda. Úloha manažmentu znalostí z aspektu trhovej konkurencia schopností. Ekonomická fakulta Univerzity J. Selyeho. Komárno. 2010. s. 5. ISBN 978-963-216-270-6.
- [3] BOBÁKOVÁ, V., 2012. *Výdavky v územnej samospráve a hospodárska recesia*. In: Ekonomické aspekty v územnej samospráve II. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Košice:UPJŠ. 2012. s. 110. ISBN 978-80-7097-932-7.
- [4] FABIÁNOVÁ, K. 2012. *Fiškálna kapacita samosprávnych krajov na Slovensku*. [online] [cit. 12. 5. 2014]. Dostupné na <http://www.derivat.sk/files/fsn%202011/Fabianova.pdf>
- [5] FABOZZI, F. – PETERSON, J. 2003. *Financial Management and Analysis*. New Jersey: J. Wiley and Sons. 2003.
- [6] HRABOVSKÁ, Z., 2013. *Možnosti využitia benchmarkingu pri hodnotení výkonnosti v samospráve*. In: Aplikácie informačných technológií, Roč. II., č. 3, s. 50–60, ISSN 1338-6468.
- [7] IASC - International Accouting Standards committee, Fleet Street, London, 2000, p. 63
- [8] OATES, W. 1993. Fiscal Decentralization and Economic Development. In: National Tax Journal, Vol. 46, No.2, p. 237–243, ISSN 2034-6298.
- [9] PAPCUNOVÁ, V. 2010. *Obecný majetok – nástroj rozvoja obcí*. 1.vyd. Nitra: FPV UKF, 2010 ISBN 978-80-8094-729-3
- [10] PEKOVÁ, J. 2004. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. 1.vyd. Praha: Management Press. 2004 ISBN 80-7261-086-4
- [11] PORTER, M.E., *The Economic Performance of Regions*. In: Regional Studies, Vol 37, No. 6–7/2003, p. 556
- [12] RUČINSKÁ, S. – KNEŽOVÁ, J. 2010. *Regionálna samospráva v Slovenskej republike pod vplyvom vonkajších a vnútorných zmien*. In: Regionální disparity. s. 83–94. [online] [cit. 12. 5. 2014]. Dostupné na http://disparity.vsb.cz/dokumenty2/RD_1007.pdf.
- [13] ŠVANTNEROVÁ, L. – KOŽIAK, R. 2004. *Teoreticko-metodologické aspekty skúmania municipálneho majetku*. 1.vyd. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB. 2004 ISBN 80-8083-108-4
- [14] TOTH, P. 2011. *Vybrané problémy municipálního managementu*. Praha: Národnohospodářská fakulta VŠE v Praze, 2011. [online], [cit. 10. 9. 2013]. Dostupné na internete: <http://kreg.vse.cz/wp-content/uploads/2011/04/REG901_vybr.problemy-munic.managementu.pdf>
- [15] Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky.
- [16] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve
- [17] Zákon č.302/2001Z. z. o samospráve vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov
- [18] Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy.
- [19] Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov
- [20] Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
- [21] Zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov v znení neskorších predpisov.
- [22] Zákon č. 446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov.
- [23] Záverečné účty samosprávnych krajov SR za roky 2008-2012
- [24] ŽÁRSKA, E. et al. 2007. *Komunálna ekonomika a politika*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. ISBN 978-80-225-2293-9

Ekonomické aspekty využitia majetku pri podnikateľskej činnosti regionálnych samospráv v SR

Abstrakt:

Predpokladom zabezpečenia výkonu obligatórnych a fakultatívnych kompetencií samosprávnych krajov je dostatočná majetková základňa a jej efektívne využívanie. Majetok vo vlastníctve samosprávnych krajov slúži na zabezpečenie verejných statkov a umožňuje vlastnú podnikateľskú činnosť samospráv. Podnikateľská činnosť samosprávneho kraja podporuje jeho rozvoj kompenzovaním nedostatkových aktivít v regióne, podieľa sa na zvyšovaní konkurenčného prostredia a prispieva k jeho ekonomickej prosperite. Cieľom príspevku je analyzovať štruktúru, objem majetku a jeho využitie pri získavaní doplnkových zdrojov v samosprávnych krajoch v SR v období rokov 2008 až 2012. Výsledky potvrdzujú pozitívny vzťah medzi hodnotou neobežného majetku a príjmami z vlastníctva majetku a podnikania samosprávnych krajov SR v období rokov 2008 až 2012 a možno hovoriť o pozitívnom vplyve vlastníctva majetku samosprávnych krajov pri získavaní doplnkových zdrojov na pokrytie ich činnosti.

Kľúčové slová:

majetok, podnikateľská činnosť, výkonnosť, samosprávny kraj

Ing. Zlata Vaľovská, PhD.

UPJŠ v Košiciach Fakulta verejnej správy,
Popradská 66, 041 32 Košice,
e-mail: zlata.valovska@upjs.sk

Ing. Slavka Sedláková, PhD.

UPJŠ v Košiciach Fakulta verejnej správy,
Popradská 66, 041 32 Košice,
e-mail: slavka.sedlakova@upjs.sk